2018-19 99

Peer Reviewed Referred
and
UGC Listed Journal
(Journal No. 40776)

AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

ISSN 2277-5730

Arts, Commerce & Science Col.
Reg.No. 2/12883
Estd. June - 1998
Tal.Gadhinglaj Dist.Kolhapur
Gadhinglaj

AJANTA

Volume - VII, Issue - IV
Hindi / Kannada
October - December - 2018

IMPACT FACTOR / INDEXING
2018 - 5.5
www.sjifactor.com

AJANTA PRAKASHAN

AJANTA

VOLUME - VII, ISSUE - IV - OCTOBER -DECEMBER - 2018
AJANTA - ISSN 2277 - 5730 - IMPACT FACTOR - 5.5 (www.sjifactor.com)

CONTENTS OF MARATHI PART - II

Sr. No.	Name & Author Name	Page No.
१	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे लोकशाही आणि धर्मविषयक चिंतन **प्रा. प्रभुदास खाबडे**	१-५
२	औषधी वनस्पतींच्या चित्रांकन माहिती पुस्तिकेच्या परिणामकारकतेचा अभ्यास **डॉ. प्रतिभा सदाशिव देसाई**	६-१०
३	विश्वशांतीचा जैन विचारवंतांचा ध्यास **सौ. विद्या विजय कुरडे**	११-१२
४	भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीत स्त्रीयांचे योगदान एक राजकीय विश्लेषण **डॉ. हरिभाऊ पांडुरंग कदम**	१३-१५
५	जतचा ऐतिहासिक वारसा सांगणारे श्री रामराव विद्यामंदिर **डॉ. सुरेश मारुती चव्हाण**	१६-२१
६	भारतीय पुरातत्त्व संशोधनाची वाटवाल **डॉ. वरेकर निवासराव अधिकराव**	२२-२६
७	चेतन्याक मठ ना नाटकांतर्ली प्रतिकात्मकता आनी समाज दर्शन **Darshan S. Kandolkar**	२७-३०
८	स्त्री साहित्याचा दीपस्तंभ - ताराबाई शिंदे **प्रा. डॉ. रमेश पोळ**	३१-३५
९	महाराष्ट्राच्या सामाजिक वाटचालीतील रमाबाई रानडे यांचे योगदान **प्रा. डॉ. नंदिनी रविंद्र रणखांबे**	३६-३९
१०	गोंयचे संस्कृतायेचें दायज सांबाळपी नाट्यप्रकार - तियात्र **डॉ. कॉज्मा फेर्नांडीस**	४०-४३
११	निपाणी परिसरातील सत्यशोधक समाजाच्या चळवळीत मारुती जोती रावण यांचे योगदान **प्रा. डॉ. व्ही. आर. पाटील**	४४-४९
१२	दलित साहित्यातील : नारायण सुर्वे **प्रो. नर्मदा रा. कुराडे**	५०-५२
१३	डॉ. राजय पवारांची 'पावसफुलां' आंगार झेलतना **प्रा. नित्यानंद नायक**	५३-५९

ARTS, COMMERCE & SCIENCE COLLEGE GADHINGLAJ, Reg.No. 2/12883, Estd. June - 1998, Tal.Gadhinglaj, Dist.Kolhapur.

VOLUME - VII, ISSUE - IV – OCTOBER - DECEMBER - 2018
AJANTA - ISSN 2277 - 5730 -IMPACT FACTOR - 5.5 (www.sjifactor.com)

५. जतचा ऐतिहासिक वारसा सांगणारे श्री रामराव विद्यामंदिर

डॉ. सुरेश मारुती चव्हाण
इतिहास विभाग प्रमुख, कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, गडहिंग्लज, जि. कोल्हापूर.

प्रस्तावना

मध्ययुगीन भारताच्या इतिहासात उदयास आलेल्या संस्थानांना विशषे महत्त्व आहे. महाराष्ट्रामध्ये असणाऱ्या १८ संस्थांनापैकी जत हे एक स्वतंत्र सस्थांन होते. श्रीमंत सटवाजी राजे चव्हाण –डफळे यांच्या नेतृत्वाखाली उदयास आलेल्या जत संस्थानाला उज्ज्वल इतिहासाचा वारसा लाभला आहे. या संस्थांच्या वाटचालीत एकूण तेरा अधिपतिंनी केलेल्या कल्याणकारी कारभाराचे स्मरण आज ही जतकर करताना दिसतात. या संस्थानाला पराक्रमाच्या वारसा बरोबरच शिक्षणाचाही समृध्द वारसा लाभला आहे.[१] त्याचेच बोलके प्रतिक म्हणून श्री.रामराव विद्यामंदिर हे आज ही शिक्षणाचे पवित्र कार्य करीत आहे. शिक्षणाशिवाय समाज व देशाची प्रगती अशक्य आहे याची जाणीव ठेवून तत्कालीन जत संस्थानचे अधिपती श्रीमंत अमृतराव डफळे यांनी सन १८८५ मध्ये स्थापन केलेले श्री रामराव विद्यामदिर हे जतचा शैक्षणिक वारसा सांगणारे प्रेरणास्थळ आहे. म्हणूनच सदरच्या शोध निबंधामध्ये त्यावर प्रकाश टाकण्याचा प्रयत्न केला आहे.

श्री रामराव विद्यामंदिराची स्थापना (१८८५)

भारताच्या इतिहासात १८८५ या वर्षाला एक आगळेवेगळे महत्त्व आहे. ब्रिटिशांच्या गुलामगिरीतून मुक्त होऊन भारताला स्वतंत्र करण्याचे स्वप्न साकारण्यासाठी याचवर्षी अखिल भारतीय राष्ट्रीय कॉंग्रेसची स्थापना झाली आणि स्वातंत्र्यप्राप्तीच्या शुभकार्याला योग्य अशी दिशा मिळाली.

दुसऱ्या बाजूला जत संस्थानातील शिक्षणासंदर्भात १८८५ हे वर्ष अत्यंत क्रांतिकारी मानावे लागते. कारण याचवर्षी संस्थानात शैक्षणिक पर्वाचा प्रारंभ झाला. स्वातंत्र्यप्राप्तीच्या स्वप्नाने भारावून गेलेले जत संस्थानचे तत्कालीन अधिपती श्रीमंत अमृतराव डफळे यांनी क्रांतिकार्यात सक्रियता दाखविली होती, याच कारणासाठी त्यांना १८८० ते १८८४ या काळात ब्रिटिशांच्या नजरकैदेत ठेवण्यात आले होते पण या देशभक्त व सुधारणावादी राजाने नजरकैदेत असतानाच आपल्या प्रजेच्या हिताच्या दृष्टीने विचारमंथन करून कैदेतून सुटका झाल्यावर इ.स. १८८५ रोजी जत संस्थानात इंग्रजी शिक्षणाचा पहिला वर्ग सुरू केला आणि शैक्षणिक संस्थेची मुहूर्तमेढ रोवून संस्थानात शैक्षणिक व सामाजिक सुधारणेचा पाया घातला. हीच ती श्री. रामराव विद्या मंदिर हायस्कूलची स्थापना होय.[२]

श्रीरामराव विद्यामंदिरची वाटचाल

प्रारंभी या विद्या मंदिराचे नाव ए.व्ही. हायस्कूल असेच होते. त्यानंतर काही वर्षे 'जत हायस्कूल' असेही नामकरण झाले होते. सुरूवातीला मराठी शाळेत व त्यांनतर बंकेश्वर मंदिरात या शाळेचे वर्ग भरत

ARTS, COMMERCE & ... COLLEGE, Reg.No. 2/12883, Estd. June - 1998, Tal.Gadhinglaj, Dist.Kolhapur.

सन १९२४ पांन नं.४,५,१९,२०

२. श्री. रामराव विद्यामंदिर हायस्कूल व ज्युनिअर कॉलेज जत,' शताब्धी मोहत्सवी स्मरणिका (१८८५ ते १९८५) नवरंग मुद्रणालय कोल्हापूर, सन १९८५.

३. दैनिक तरूण भारत, 'जत संदर्भ विशेषांक' फेब्रुवारी२०११, पा.नं. ६८

४. श्री.रामराव विद्या मंदिर हायस्कूल व ज्युनिअर कॉलेज जत उपरोक्त कित्ता

५. कित्ता.

६. कित्ता.

७. एस्.एम.चव्हाण, 'जत सस्थानचा प्रशासकीय,सामाजिक, आर्थिक सांस्कृतिक अभ्यास (१६८६ ते १९४८)' अप्रकाशित पीएच.डी. शोधप्रबंध,पुणे विद्यापीठ,पुणे २०१५

ARTS, COMMERCE & SCIENCE COLLEGE GADHINGLAJ
Reg.No. 2/12883
Estd. June - 1968
Tal.Gadhinglaj, Dist.Kolhapur.

I/C. PRINCIPAL
Arts, Commerce & Science College
Gadhinglaj, Dist. Kolhapur.